

ЕКОЛОГІЧНЕ І ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 349.44

Антон БОРИСЕНКО

доктор філософії в галузі права, доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Д. Яворницького, 19, Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0002-0911-7665

DOI: 10.32782/LST/2025-1-2

Бібліографічний опис статті: Борисенко, А. (2025). Сутність адміністративно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів. *Law. State. Technology*, 1, 9–14. doi: 10.32782/LST/2025-1-2

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Метою статті обґрунтовано визначення сутності адміністративно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів. Визначено, що адміністративно-правове забезпечення життєдіяльності населених пунктів передусім переслідує ціль із встановлення регламентів діяльності органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та членів територіальної громади у їх взаємодії із адміністративними суб'єктами. Зроблено висновок, що забезпечення життєдіяльності населеного пункту є достатньо багатогранною категорією, що нерозривно пов'язано із охороною навколишнього природного середовища, благоустроєм, надання публічних послуг тощо. Акцентовано, що забезпечення ефективності життєдіяльності населеного пункту має базуватися на забезпеченні ефективності забудови населених пунктів, дотриманні як затверджених будівельних норм, державних стандартів, норм і правил щодо планування, забудови територій, проектування і будівництва, що має корелюватися із реалізацією містобудівної документації з урахуванням природно-кліматичних, гідрогеологічних, екологічних та інших умов. Підкреслено, що часто адміністративно-правове регулювання визначають як ситуативне або ризиковане регулювання, що означає здатність адміністративно-правових норм та засобів впливу реагувати на суспільні запити, що вимагає застосування не лише класичних методів управління, але і впровадження до сфери публічного управління та адміністрування інновацій. Зроблено висновок, що реалізація адміністративно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів вимагає застосування як класичних методів та засобів впливу, так і постійного інноваційного руху у побудові системи адміністративних органів місцевої влади, визначенні змісту та обсягу їх компетенції та пошуку напрямів підвищення їх ефективності.

Ключові слова: децентралізація, ефективність, адміністративно-правове регулювання, відповідальність, орган місцевого самоврядування, орган державної влади, територіальна громада, містобудування, населені пункти.

Anton BORYSENKO

Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor at the Department of Civil, Economic and Environmental Law, Dnipro University of Technology, 19, Dmytra Yavornytskoho Ave., Dnipro, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0002-0911-7665

DOI: 10.32782/LST/2025-1-2

To cite this article: Borysenko, A. (2025). *Sutnist administratyvno-pravovoho rehuliuvannia zabezpechennia zhyttiedialnosti naselenykh punktiv* [The essence of administrative and legal regulation of ensuring the life of settlements]. *Law. State. Technology*, 1, 9–14. doi: 10.32782/LST/2025-1-2

THE ESSENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF ENSURING THE LIFE OF SETTLEMENTS

The purpose of the article is to substantiate the definition of the essence of administrative and legal regulation of ensuring the life of settlements. It is determined that the administrative and legal provision of the life of settlements primarily pursues the goal of establishing regulations for the activities of local government bodies, local executive

bodies and members of the territorial community in their interaction with administrative entities. It is concluded that ensuring the life of a settlement is a fairly multifaceted category, which is inextricably linked with environmental protection, improvement, the provision of public services, etc. It is emphasized that ensuring the efficiency of the life of a settlement should be based on ensuring the efficiency of the development of settlements, compliance with approved building codes, state standards, norms and rules for planning, development of territories, design and construction, which should be correlated with the implementation of urban planning documentation taking into account natural and climatic, hydrogeological, environmental and other conditions. It is emphasized that administrative and legal regulation is often defined as situational or risky regulation, which means the ability of administrative and legal norms and means of influence to respond to public requests, which requires the application of not only classical management methods, but also the introduction of innovations into the sphere of public administration and administration. It is concluded that the implementation of administrative and legal regulation of ensuring the life of settlements requires the application of both classical methods and means of influence, and a constant innovative movement in building a system of administrative bodies of local government, determining the content and scope of their competence and finding ways to increase their efficiency.

Key words: decentralization, efficiency, administrative and legal regulation, responsibility, local government body, state authority, territorial community, urban planning, settlements.

Постановка проблеми. Визначення адміністративно-правового регулювання як різновиду галузевого нормативного регулювання має розглядатися через застосування певного обсягу владно-управлінських дій та засобів впливу на суспільство та відносин.

Адміністративно-правовий вплив на сферу забезпечення життєдіяльності населених пунктів реалізується через ухвалення актів індивідуальної та нормативної дії, забезпечення ефективності механізмів застосування заходів адміністративної та дисциплінарної юридичної відповідальності, впровадження спеціальних адміністративно-правових режимів (Тронько, 2017).

Адміністративно-правове регулювання відображається через визначення певного кола прав та обов'язків, які закріплюються за учасниками правовідносин у відповідній сфері суспільних правовідносин. При цьому визначення обсягу та змісту адміністративної правосуб'єктності учасників суспільних відносин має корелюватися із засадами моральності, співмірності публічних та приватних інтересів (Шинкарук, 2013).

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення життєдіяльності населених пунктів передусім переслідує ціль із встановлення регламентів діяльності органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та членів територіальної громади у їх взаємодії із адміністративними суб'єктами.

Метою статті обґрунтовано визначення сутності адміністративно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів.

Стан наукової розробки. Проблематика дослідження базується на наукових результатах праць таких вчених, як В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, А.І. Берлача, Л.Р. Білої-Тіунової, Г.О. Блінової, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарук, Н.Л. Губерської, В.К. Колпакова, Т.О. Коломoeць, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменка, Р.О. Куйбіди, Є.В. Курінного, Ю.О. Лєгеzi,

Н.В. Мішиної, О.М. Пасенюка, та ін. Однак при цьому проблематика адміністративно-правового регулювання життєдіяльності населених пунктів є новою для вітчизняної юридичної науки, що визначає її актуальність в умовах реалізації складних процесів децентралізації публічної влади, що триває в Україні.

Виклад основного матеріалу. Життєдіяльність населених пунктів має визначатися через досягнення відповідного рівня їх сприятливості для проживання людей, за рядом критеріїв, що визначаються значним обсягом нормативно-правових актів. В цьому сенсі варто виокремити: статті 17, 18 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» (Про благоустрій населених пунктів, 2005), де закріплено права і обов'язки громадян у сфері благоустрою населених пунктів та права і обов'язки підприємств, установ та організацій у сфері благоустрою населених пунктів; ст. 2 «Про регулювання містобудівної діяльності» (Про регулювання містобудівної діяльності, 2011), де встановлено, що планування і забудова територій як виду діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб, має спрямовуватися на: «1) прогнозування розвитку територій; 2) забезпечення раціонального розселення і визначення напрямів сталого розвитку територій; 3) обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням; 4) взаємозгодження державних, громадських та приватних інтересів під час планування і забудови територій; 5) визначення і раціональне взаємне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, транспортних, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів; 6) встановлення режиму забудови територій, на яких передбачено провадження містобудівної діяльності; 7) розроблення містобудівної та проектної документації, будівництво об'єктів;

8) реконструкцію існуючої забудови та територій; 9) збереження, створення та відновлення рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих територій та об'єктів, ландшафтів, лісів, парків, скверів, окремих зелених насаджень; 10) створення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури; 10⁻¹) створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення; 11) проведення моніторингу забудови; 12) ведення містобудівного кадастру; 13) здійснення контролю у сфері містобудування»; «Про управління відходами», де визначаються принципи роздільного збирання відходів як базису для забезпечення права особи на безпечне довкілля (Про управління відходами, 2022) та ряд інших законодавчих актів (Про регулювання містобудівної діяльності, 2011).

Впровадження адміністративно-правового регулювання, за думкою С.М. Алфьорова та С.В. Ващенко є логічним продовженням конституційних норм, є необхідним задля належного забезпечення прав і свобод людини як у публічній сфері, так і у сфері особистого життя людини (Алфьоров та ін., 2011, с. 3).

Питання забезпечення життєдіяльності населених пунктів безпосередньо пов'язується із встановленням у ст. 3 Конституції України вимоги, що основною соціальною цінністю є людина, її життя і здоров'я, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (Конституція України, 1996). Такий підхід підтримано у ряді наукових публікаціях, зокрема, у працях Ю.О. Легези (Легеза, 2024), Н.В. Мішиної (Мішина, 2022), С. Гараджаєва (Гараджаєв, 2023) та ін.

Так само у Законі України «Про благоустрій населених пунктів» визначається забезпечення життєдіяльності населених пунктів, виконання суб'єктами господарювання вимог та стандартів їх благоустрою є тим необхідним базисом реалізації прав та інтересів особи на захист довкілля, що її оточує, забезпечення його безпечності та сприятливості. Суб'єктами, уповноваженими на забезпечення життєдіяльності населених пунктів є передусім сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, що зобов'язані в межах власної компетенції здійснювати самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів.

Так само до компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування відносяться вимоги щодо забезпечення ефективності використання землі, її надр, атмосферного повітря, водних та інших природних ресурсів, які знаходяться в межах території України, що

<.....> є об'єктами права власності Українського народу (ст. 13 Конституції України).

Забезпечення, встановленого статтею 50 Конституції України право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля корелюється із у ст. 2 Закону України «Про благоустрій населених пунктів», де зазначається, що забезпечення комплексних підходів у процесах з утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, природних ландшафтів, та інших природних комплексів, є компетенцією місцевих органів влади, і відтак впливає на життєдіяльність населених пунктів (Про благоустрій населених пунктів, 2005).

Життєдіяльність населених пунктів має визначатися через їх здатність до сталого та збалансованого розвитку, на засадах екологічності, пріоритетності забезпечення повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь, санітарно-гігієнічних вимог із охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин (Про благоустрій населених пунктів, 2005).

Життєдіяльність населених пунктів пов'язується із забезпеченням збереження історичних пам'яток, що встановлюється як нормами Конституції України, так і нормами спеціальних законодавчих актів.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів є важливим механізмом державного управління, спрямованим на створення належних умов для проживання, роботи, відпочинку та безпеки громадян у межах населених пунктів. Його сутність полягає у встановленні, забезпеченні та контролі виконання норм і правил, що регулюють діяльність органів влади, підприємств, установ та організацій, а також поведінку громадян з метою підтримки порядку та розвитку соціально-економічної інфраструктури.

До основних аспектів сутності адміністративно-правового регулювання необхідно віднести: його нормативно-правову основу (що складають Конституція України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; закони України («Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благоустрій населених пунктів», «Про житлово-комунальні послуги» тощо); суб'єкти регулювання (де важливу роль відіграють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які взаємодіють з органами влади або реалізують свої права та обов'язки у межах населених пунктів; завдання адміністративно-правового регулювання (до яких

відноситься: забезпечення належного рівня благоустрою (чистота вулиць, облаштування парків, забезпечення комунальними послугами); організація безпеки громадян (пожежна безпека, транспортна інфраструктура, охорона громадського порядку); контроль за дотриманням екологічних стандартів та охорона навколишнього середовища; планування та розвиток міської та сільської інфраструктури; забезпечення доступу до соціальних послуг (медицина, освіта, культура тощо)); методи адміністративно-правового регулювання (як заохочення, так і заходів відповідальності та примусу).

З огляду на реформу децентралізації в Україні, значна частина повноважень у сфері забезпечення життєдіяльності населених пунктів передана органам місцевого самоврядування. Це дає громадам більше можливостей для самостійного вирішення питань місцевого значення, проте потребує належного адміністративного контролю з боку держави.

Отже, адміністративно-правове регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів є комплексним механізмом, що сприяє збереженню порядку, розвитку інфраструктури та забезпеченню комфортного проживання громадян. Ефективність цього регулювання залежить від якісного правового підґрунтя, належного фінансування, ефективної діяльності органів влади та участі громади в управлінні.

Здійснення адміністративно-правового регулювання має здійснюватися на задоволення потреб та інтересів учасників правовідносин, що має корелюватися із визначеною метою впливу на суспільні процеси в цілому, і в окремих сферах (Городецька, 2016).

Метою адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері благоустрою населених пунктів слід вважати: досягнення балансу інтересів представників публічного та приватного права щодо створення умов останнім для здійснення ними діяльності зі створення, реконструкції, модернізації, ремонту

об'єктів благоустрою із дотримання встановлених стандартів, правил, нормативів у сфері благоустрою задля забезпечення безпечних та комфортних умов перебування людей на території населеного пункту.

Здійснення адміністративно-правового регулювання за думкою окремих вчених визначається застосуванням активних засобів, форм та методів впливу на учасників правовідносин задля досягнення відповідної мети того чи іншого нормативного акту (Улютіна, 2011).

Висновки. Забезпечення життєдіяльності населеного пункту є достатньо багатогранною категорією, що нерозривно пов'язано із охороною навколишнього природного середовища, благоустроєм, надання публічних послуг тощо. Зазначена діяльність, забезпечення її ефективності має базуватися на забезпеченні ефективності забудови населених пунктів, дотриманні як затверджених будівельних норм, державних стандартів, норм і правил щодо планування, забудови територій, проектування і будівництва, що має корелюватися із реалізацією містобудівної документації з урахуванням природно-кліматичних, гідрогеологічних, екологічних та інших умов (Про основи містобудування, 1992). Часто адміністративно-правове регулювання визначають як ситуативне або ризиковане регулювання, що означає здатність адміністративно-правових норм та засобів впливу реагувати на суспільні запити, що вимагає застосування не лише класичних методів управління, але і впровадження до сфери публічного управління та адміністрування інновацій (Балабан, 2014, с. 14–18).

Саме такі ситуації вимагають від адміністративно-правового регулювання забезпечення життєдіяльності населених пунктів застосування як класичних методів та засобів впливу, так і постійного інноваційного руху у побудові системи адміністративних органів місцевої влади, визначенні змісту та обсягу їх компетенції та пошуку напрямів підвищення їх ефективності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тронько О. Адміністративно-правове регулювання в галузі економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С 124–127. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/29.pdf>
2. Шинкарук Н. В. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері електроенергетики. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 33. С. 51–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_33_9
3. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
5. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

6. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Alforov_Serhii/Administratyvne_pravo_Zahalna_chastyna.pdf
7. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Лєгеа Ю. О. (2024) Свобода та розумність як правові цінності сучасного цифрового європейського суспільства. *Law. State. Technology*. 3. С. 9–13
9. Мішина Н. В. Формування бюджетів муніципальних органів (на матеріалах країн – членів Ради Європи). *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 154–160.
10. Qaracayev C. Due process as constitutional control's subject: theory and practice of the Constitutional court of Azerbaijan and European court of human rights. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2023. № 64. С. 14–17.
11. Про основи містобудування: Закон від 16 листопада 1992 р., № 2780-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.
12. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права*. 2016. № 1. С. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
13. Улютіна О. А. Адміністративно-правові засади охорони навколишнього природного середовища та природокористування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 19 с.
14. Балабан С. М. Поняття ефективності адміністративно-правового регулювання. *Форум права*. 2014. № 1. С. 14–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

REFERENCES:

1. Tronko, O. (2017). Administratyvno-pravove rehuliuвання v haluzi ekonomiky [Administrative and legal regulation in the field of economics]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. №5. S 124–127. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/29.pdf> [in Ukrainian].
2. Shynkaruk, N. V. (2013). Administratyvno-pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi elektroenerhetyky [Administrative and legal regulation of relations in the field of electric power]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*. Vyp. 33. S. 51–60. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_33_9 [in Ukrainian].
3. Pro blahoustrii naselenykh punktiv (2005). [On the improvement of settlements]: Zakon Ukrainy vid 6 veresnia 2005 roku № 2807-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text> [in Ukrainian].
4. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti (2011). [On the regulation of urban development activities]: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2011 roku № 3038-VI Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [in Ukrainian]
5. Pro upravlinnia vidkhodamy (2022). [On waste management]: Zakon Ukrainy vid 20 chervnia 2022 roku № 2320-IX Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> [in Ukrainian].
6. Alforov, S. M., Vashchenko, S. V., Dolhopolova, M. M., Kupin, A. P. (2011). Administratyvne pravo [Administrative law]. *Zahalna chastyna : navch. posib*. Kyiv : Tsentр uchbovoi literatury. 216 s. Retrieved from: http://shron1.chtyvo.org.ua/Alforov_Serhii/Administratyvne_pravo_Zahalna_chastyna.pdf [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy (1996). [Constitution of Ukraine]: Zakon vid 28.06.1996 r. №254k/96-VR / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
8. Leheza, Yu. O. (2024). Svoboda ta rozumnist yak pravovi tsinnosti suchasnoho tsyfrovoho yevropeiskoho suspilstva [Freedom and Reason as Legal Values of Modern Digital European Society]. *Law. State. Technology*. 3. S. 9–13 [in Ukrainian].
9. Mishyna, N. V. (2022). Formuvannia biudzhetyv munitsypalnykh orhaniv (na materialakh krain – chleniv Rady Yevropy) [Formation of Municipal Budgets (Based on Materials from the Member States of the Council of Europe)]. *Yurydychnyi visnyk*. № 3. S. 154–160. [in Ukrainian].
10. Qaracayev, C. (2023). Due process as constitutional controls subject: theory and practice of the Constitutional court of Azerbaijan and European court of human rights. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Ser.: Yurysprudentsiia. № 64. С. 14–17. [in English].
11. Pro osnovy mistobuduvannia (1992). [On the basics of urban planning] : Zakon vid 16 lystopada 1992 r., № 2780-XII. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>. [in Ukrainian].
12. Horodetska, I. A. (2016). Sutnist administratyvno-pravovoho rehuliuвання suspilnykh vidnosyn u haluzi okhorony, vykorystannia i vidtvorennia tvarynnoho svitu [The essence of administrative and legal regulation

of social relations in the field of protection, use and reproduction of wildlife]. *Forum prava*. № 1. S. 60–66. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index [in Ukrainian].

13. Uliutina, O. A. (2011). *Administrativno-pravovi zasady okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha ta pryrodokorystuvannia* [Administrative and legal principles of environmental protection and nature management] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv. 19 s. [in Ukrainian].

14. Balaban, S. M. (2014). *Poniattia efektyvnosti administrativno-pravovoho rehuliuвання* [The concept of the effectiveness of administrative and legal regulation]. *Forum prava*. 2014. № 1. S. 14–18. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. [in Ukrainian].